ENCICLOPEDIE

EGIPTUL ANTIC

10

MISTERELE UNEI MARI CIVILIZAŢII

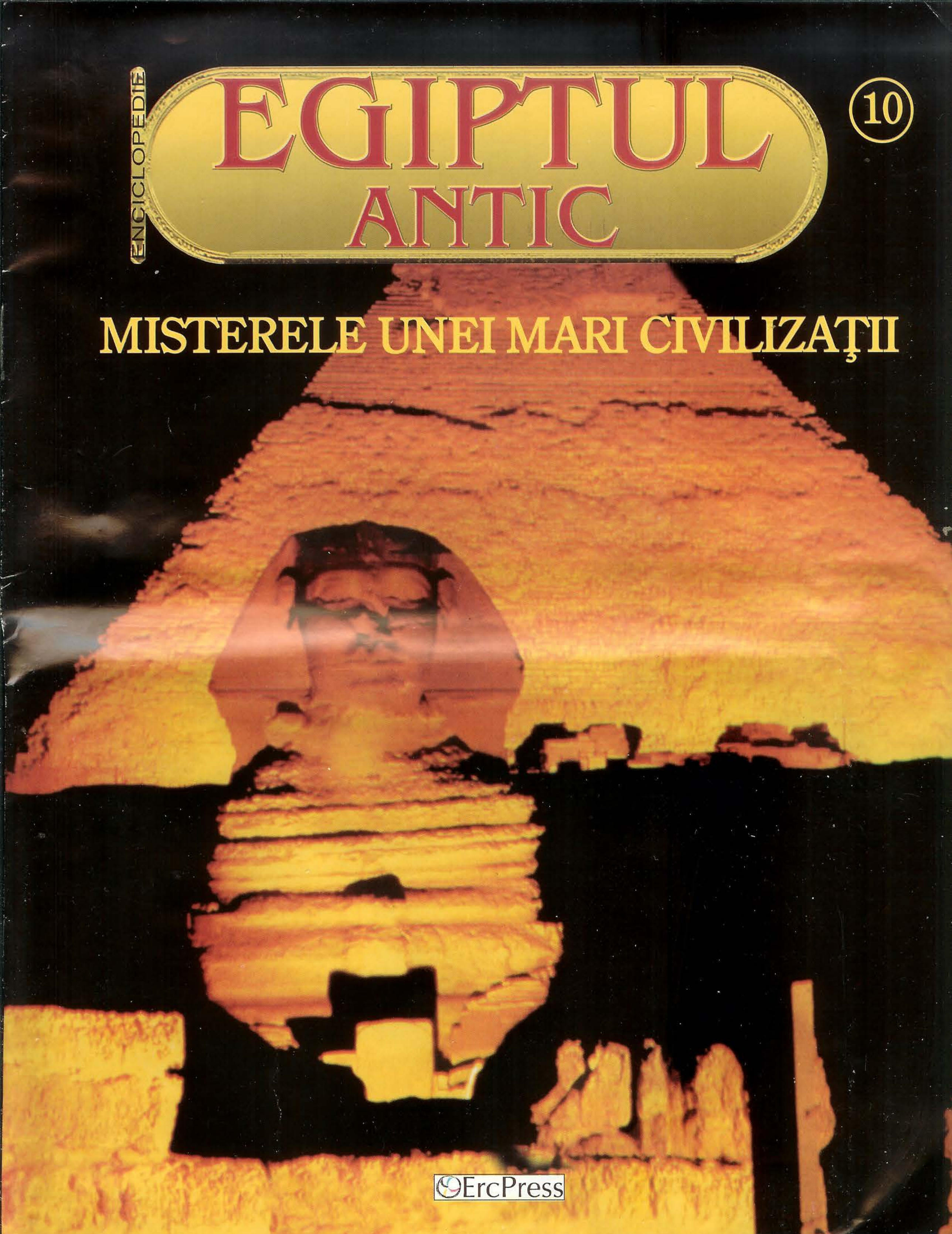

ErcPress

10 DENDERA

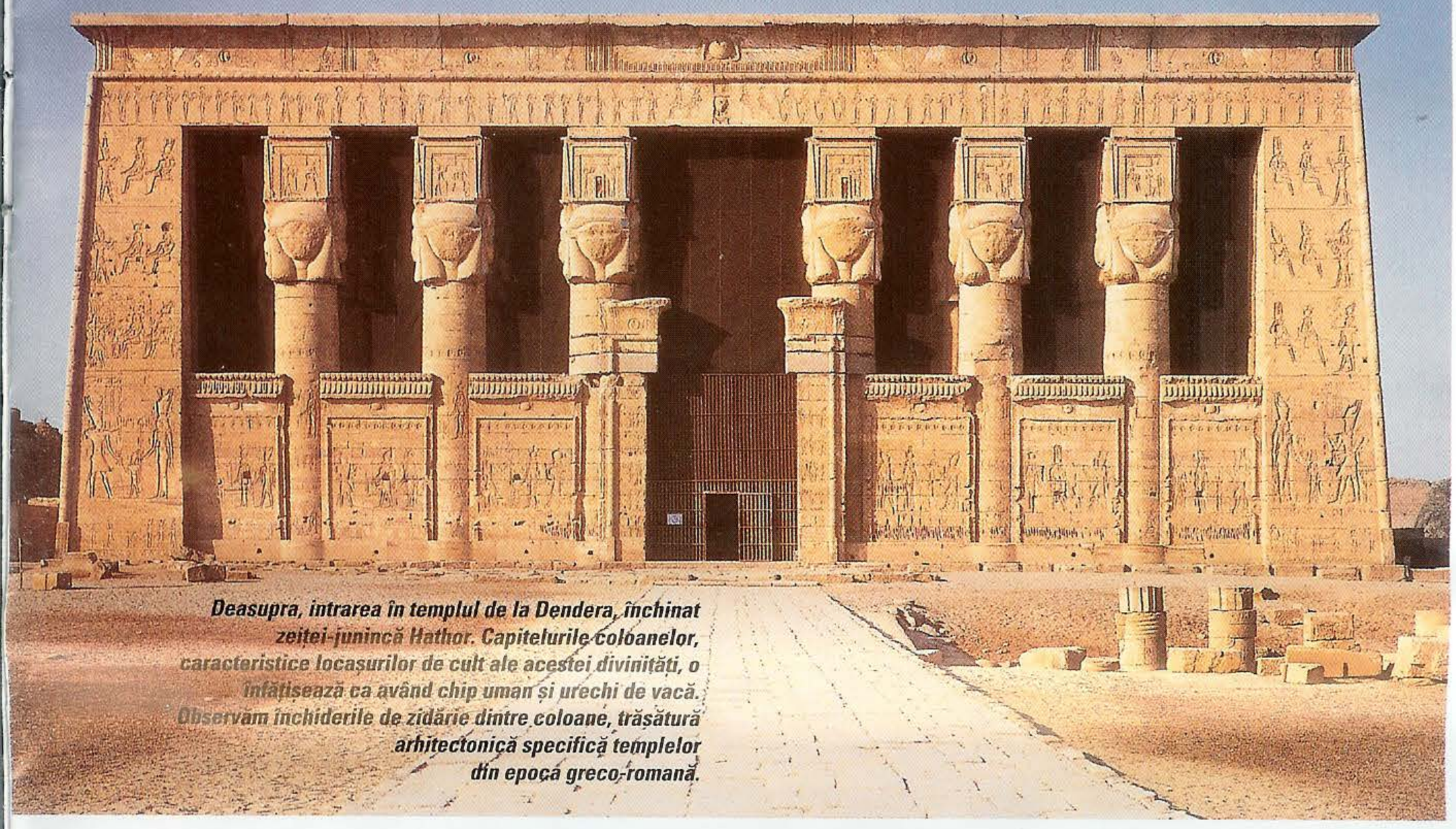

Deasupra, intrarea în templul de la Dendera, închinat zeiței-junincă Hathor. Capitelurile coloanelor, caracteristice locașurilor de cult ale acestei divinități, o înfățișează ca având chip uman și urechi de vacă. Observăm închiderile de zidărie dintre coloane, trăsătură arhitectonică specifică templelor din epocă greco-romană.

HERACLEOPOLIS
BENI HASAN
HERMOPOLIS
ANTINOPOLIS
DEIR EL-BERSHA
TELL EL-AMARNA
MEIR
AKHMIM
ABIDO
DENDERA
NAQADA

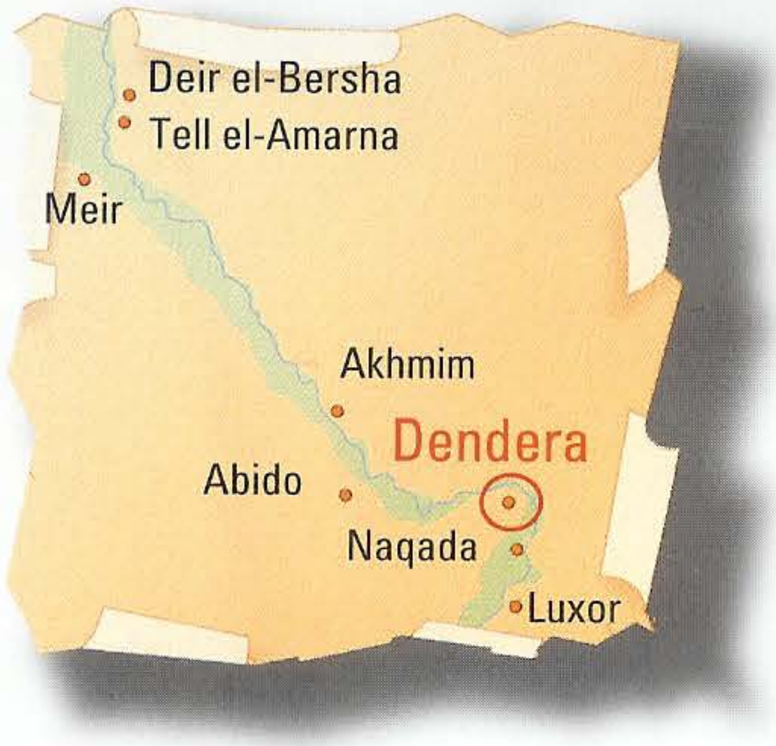

Orașul lunet sau Tentyris – în variantă elenă, era capitala antică a celei de-a șasea nome a Egiptului de Sus, aflându-se nu departe de drumul care, trecând prin Uadi Hammamat, ducea la Marea Roșie. Datorită acestei poziții strategice, așezarea a devenit un centru important în epoca dinastică, drept mărturie stând necropolele – care includ și o mastaba, cu o vechime ce coboară în perioada primelor dinastii, mergând până în Prima Perioadă Intermediară. Dintre morminte, trebuie amintite cele ale junincilor legate de cultul zeiței Hathor, al cărei templu este acum cel mai cunoscut monument din regiune. Ceea ce s-a mai păstrat până astăzi este complexul de edificii datând din perioada cuprinsă între cea de-a XXX-a dinastie și epoca romană. Sanctuarul este înconjurat de un zid de centură, specific arhitecturii din Epoca Târzie, construit din straturi de cărămizi dispuse în formă de „spinare de pește" ce dau structurii un aspect ondulat, dar mai ales o făceau suficient de elastică pentru a rezista fenomenelor de contracție și deformare a terenului din anotimpul inundațiilor.

Cea mai veche clădire este așa-numita Mammisi, locul unde se celebra nașterea sfântă a fiului zeiței, datând din timpul domniei lui

10 - DENDERA

Nectanebo I (380-362 î.Hr.). Templul, a cărui intrare nu este susținută de obișnuiții piloni ornamentali, a fost construit în epoca ptolemeică și romană și este închinat zeiței cerului, Nut, o variantă a lui Hathor. Divinitatea celestă este redată pe tavanul primei hipostile în actul înghițirii soarelui la apus, pentru a-l naște din nou în zorii zilei.

Coloanele din această sală au capitelurile sculptate cu chipul zeiței Hathor încununat de un sistru, instrument muzical drag zeiței,

Zodiacul și horoscopul, cu alte cuvinte convingerea că stelele pot influența destinul omului, au fost introduse în Egipt în epoca ptolemeică. Deși originea lor trebuie trasată în perioada Imperiului Babilonian, în epoca egipteano-caldeeană (625-539 î.Hr.), o parte din constelațiile sculptate pe tavanul încăperii ce adăpostea altarul lui Osiris la Dendera pătrunseseră deja în cultura egipteană, odată cu epoca faraonică. Printre acestea se remarcă Berbecul, simbol divin, și Vițelul de lapte (Taurul), reprezentând soarele; Gemenii, în ipostaza celor două divinități locale Shu (aerul) și Tefnut (umiditatea); Racul ilustrat printr-un scarabeu, imagine a ciclului solar. Zeița solară, mit asociat cu arșița estivă, și Leul; Isis, în schimb, apare sub chipul Fecioarei, întruchipare a naturii și prosperității și în strânsă legătură cu zeița Selqet, sau Scorpionul. Balanța pare a fi fost asociată cu luna inundațiilor în care se cântărea orzul; Săgetătorul este întruparea faraonului ce trage cu arcul din carul său de război. Vărsătorul nu este altul decât zeul Hapy, Nilul, care își varsă apele din insula Philae, iar Peștii simbolizează dualitatea sufletului defunctului (trecut și viitor). Singurul semn zodiacal babilonian este Capricornul, ce reprezintă nașterea germenilor din semințele cultivate.

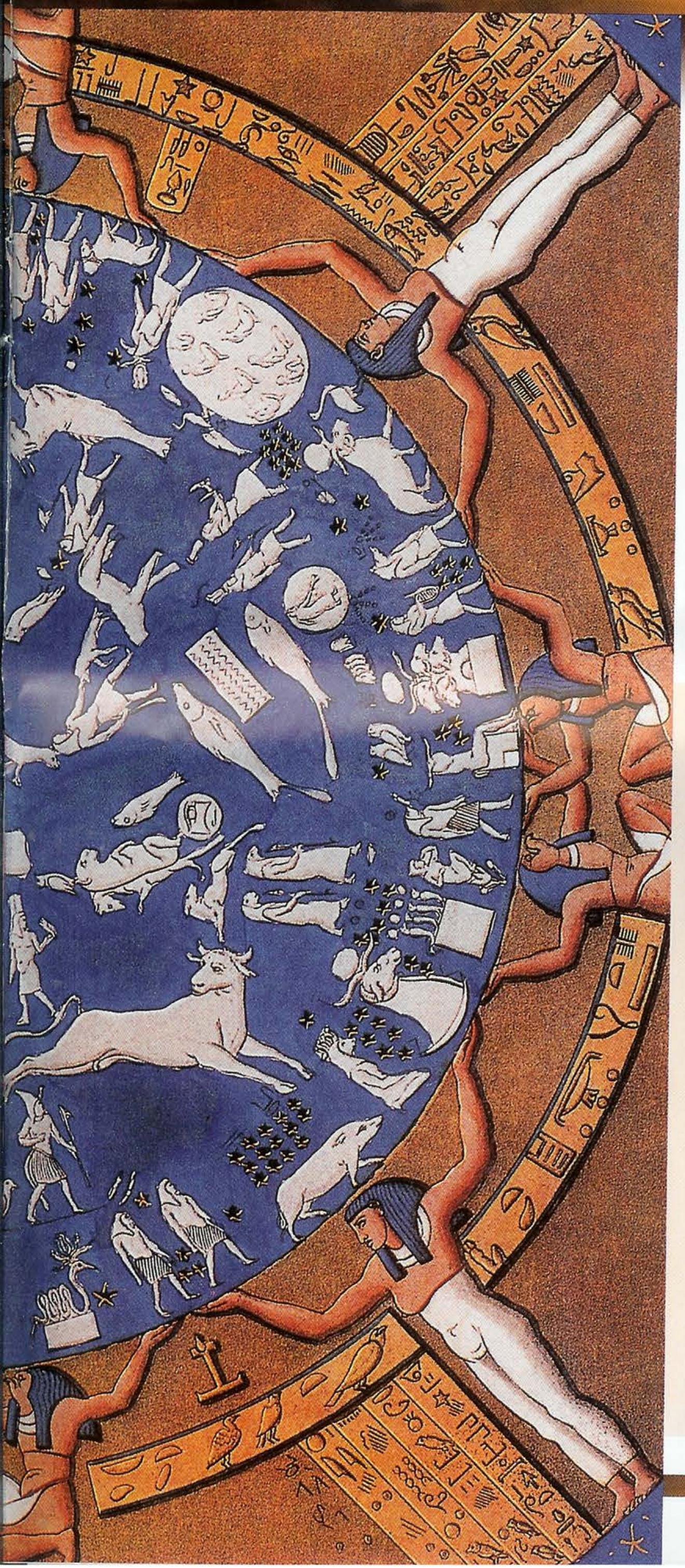

și păstrează urme ale distrugerilor provocate în epoca creștină. Lipsesc numeroase motive decorative ce împodobeau odată pereții exteriori ai templului, mărturie a crizei politice care a marcat secolul I d.Hr. Pe peretele posterior este înfățișată Cleopatra a VII-a cu fiul său, Cezarion, în poziție de adorare a divinităților sanctuarului. În mijlocul aceluiași perete se află o ușă aparentă în formă de sistru, cu imaginea lui Hathor, la care se închinau credincioșii cărora le era interzis accesul în templu, pentru a o îndupleca pe zeiță. Înăuntrul pereților înconjurători fuseseră săpate cripte

La stânga, zodiacul de la Dendera într-o ilustrație apărută în Atlasul Monumentelor din Egiptul de Sus și de Jos, publicat în 1837 de Girolamo Segato.
Deasupra, un detaliu din zodiacul original, înnegrit de scurgerea vremii, conservat în prezent la Muzeul Luvru, din Paris, unde a ajuns ca urmare a Expediției lui Napoleon.

Deasupra, o reprezentare a zeului Bes, protector al somnului, al casei și al familiei, descoperită la Dendera. Zeul este un melanj ciudat de trăsături animalice și umanoide, al căror scop era acela de a-l face caraghios în ochii oamenilor, dar suficient de înfricoșător pentru a izgoni forțele rele.

în care se păstrau obiectele de cult – cel mai important fiind o statuie a zeiței care în timpul sărbătorii anului nou era urcată pe acoperișul edificiului pentru a se uni cu soarele. Pe acoperiș se află și o serie de capele închinate zeului Osiris, de pe care s-a luat partea de tavan ce înfățișa zodiacul, conservată astăzi la Muzeul Luvru.

Alături de templul principal se afla lacul sacru, un templu dedicat lui Isis și un sanatoriu în care pelegrinii își primeau binefăcătorul somn trimis de zei.

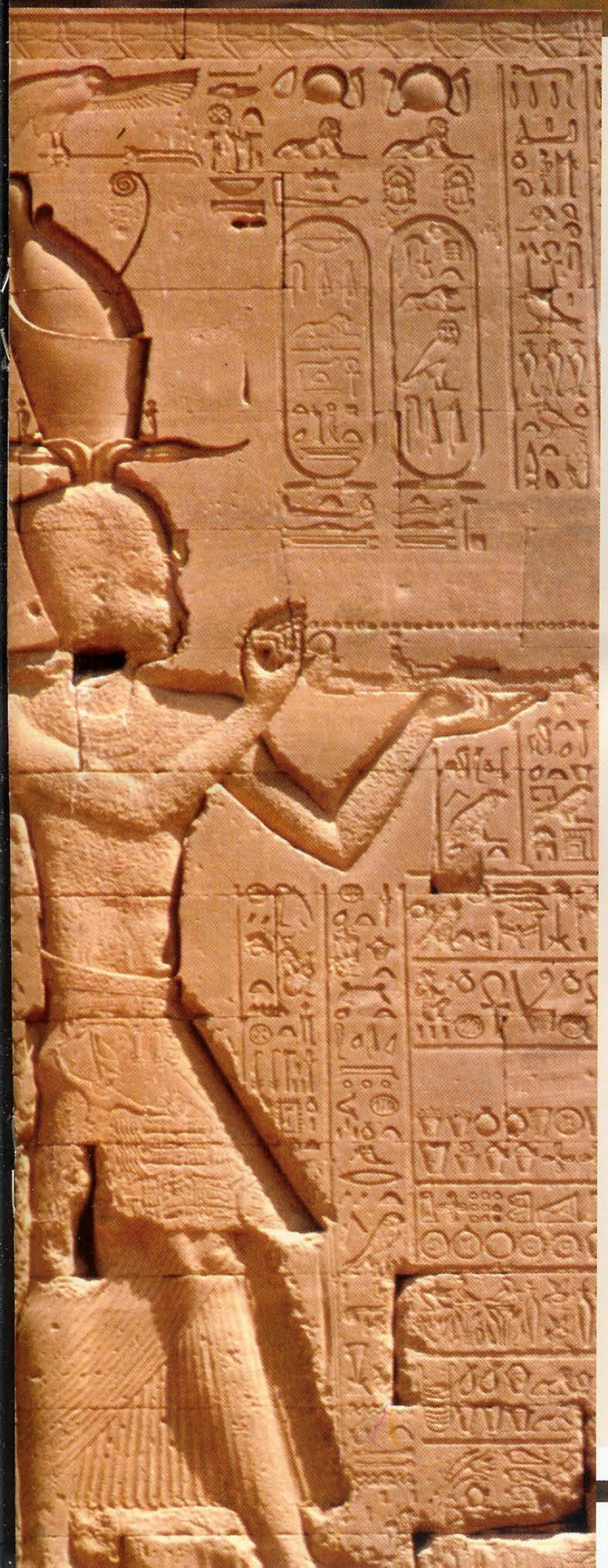

Cleopatra și Cezarion

La moartea lui Ptolemeu al XII-lea, în anul 51 î.Hr., pe tronul Egiptului urcă cei doi copii ai acestuia: Cleopatra, de optsprezece ani, și Ptolemeu, de numai zece ani. Deși obligată de tradiție să se căsătorească cu fratele său, în realitate, Cleopatra a VII-a este liberă să conducă țara după bunul plac. Cu toate acestea, în anul 48 î.Hr., disputele cu fratele Ptolemeu al XIII-lea devin tot mai aprinse, astfel încât tânăra regină se vede nevoită să fugă din Alexandria. Profitând de acest fapt, Ptolemeu încalcă legile ospitalității și îl trădează pe Pompei, refugiat în Egipt după înfrângerea suferită la Pharsala, și încredințează capul și inelul acestuia lui Cezar, care astfel pătrunde victorios în oraș. Cleopatra i se adresează pe ascuns, la Alexandria, încercând să-i descopere intențiile, și reușește să obțină un acord care o va menține pe tron – însă alături de Cezar, care devine amantul său, și de fratele care în realitate nu are nicio putere de decizie. Odată asigurată stabilitatea guvernului egiptean, Cleopatra se mută la Roma, *unde trăiește* ca amantă a lui Cezar, *dăruindu-i acestuia și un fiu*, Ptolemeu Cezar, cunoscut în popor sub numele de Cezarion. După asasinarea lui Cezar, în anul 44 î.Hr., Cleopatra se întoarce în Egipt. După ce bătălia de la Philippi (42 î.Hr.) pune capăt războiului civil izbucnit ca urmare a morții lui Cezar, Cleopatra îl seduce pe unul dintre succesorii acestuia, Marc Antoniu. Regina are o puternică influență asupra lui, care aproape confirmă varianta potrivit căreia cei doi intenționau să pună bazele unui regat oriental care să se opună Romei. În 40 î.Hr., Cleopatra îi dăruiește lui Antoniu doi gemeni, iar patru ani mai târziu, cei doi amanți se căsătoresc și aduc pe lume un al treilea fiu. În anul 34 î.Hr., după campania victorioasă întreprinsă împotriva parților, Antoniu își sărbătorește triumful la Alexandria, anunțând în mod public împărțirea imperiului – cucerit anterior și de Alexandru cel Mare – între Cleopatra și fiii săi. Când vestea ajunge la Roma, Cezar Octavian Augustus îi declară război lui Antoniu; în bătălia maritimă de la Actium (31 î.Hr.) romanii distrug flota Cleopatrei și a lui Antoniu. Cei doi se sinucid (potrivit legendei, Cleopatra se lasă mușcată de un șarpe), iar Cezarion este executat de Octavian.

La stânga, Cleopatra a VII-a și fiul său, Cezarion, sculptați în tehnica basoreliefului pe peretele exterior al templului lui Hathor de la Dendera. Regina poartă un acoperământ de cap cu două pene înalte, coarne de bovină și discul solar în mijloc, ipostază ce o asociază zeițelor Hathor și Isis.

11 NAQADA

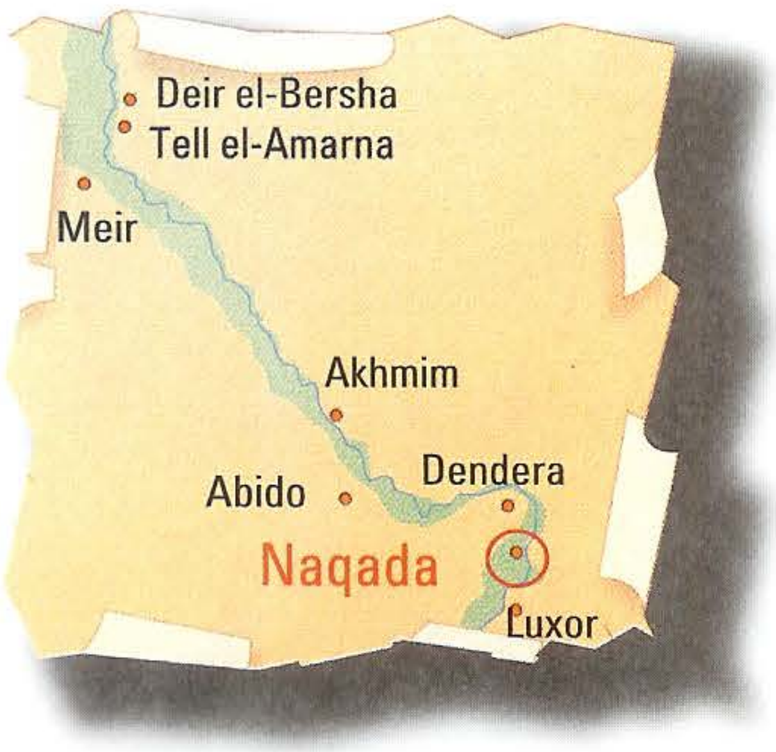

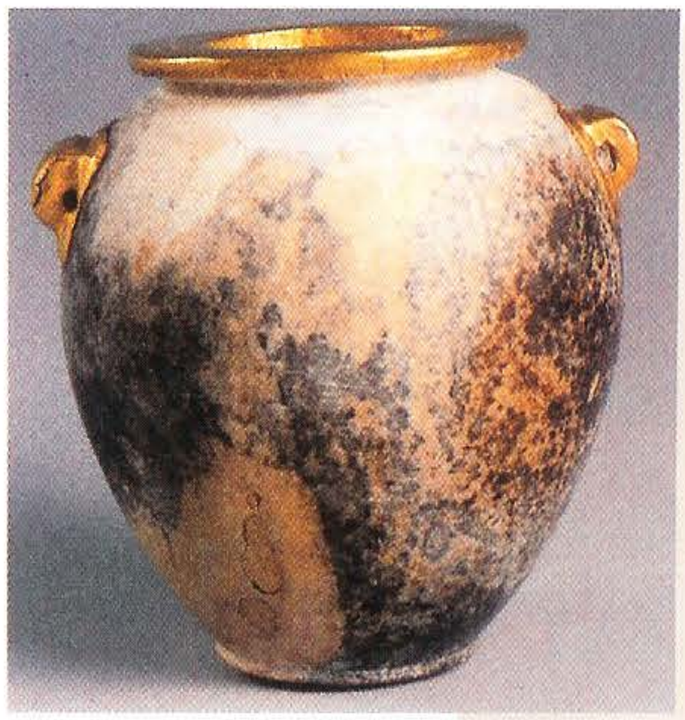

Antica Nubet („orașul de aur") era una dintre cele mai importante așezări predinastice din Egipt. În 1895, William M. F. Petrie și James Quibell au efectuat săpături în siturile de la Tukh ed el-Ballas, la aproximativ șapte kilometri spre nord de Naqada, scoțând la iveală sute de morminte.

Conducând un studiu de pionierat pentru acele timpuri, Petrie a reușit să demonstreze ipoteza unei evoluții tipologice a trusourilor funerare descoperite în nenumăratele morminte și, bazându-se pe acesta, a împărțit perioada precedentă formării statului egiptean unitar în trei faze distincte cărora le-a dat denumirea sitului Naqada: Naqada I = 3900 – 3600; Naqada II = 3600 – 3300; Naqada III = 3300-3000. În necropola cu litera T de la Naqada au fost însă identificate cincizeci și șapte de morminte, cu suprastructură din cărămidă nearsă, în interiorul cărora au fost descoperite bogate trusouri funerare. Se presupune că aparțineau membrilor elitei politice care guverna orașul la sfârșitul celei de-a doua etape Naqada, și care și-au extins ulterior influența asupra unei părți însemnate a țării.

La Naqada au mai fost excavate și ruinele unei așezări fortificate din epoca predinastică (Orașul Meridional), construită în jurul anului 3600 î.Hr., și a cărei perioadă de înflorire a durat până la începutul primei epoci dinastice, datorită minereurilor prețioase ce proveneau din deșertul oriental,

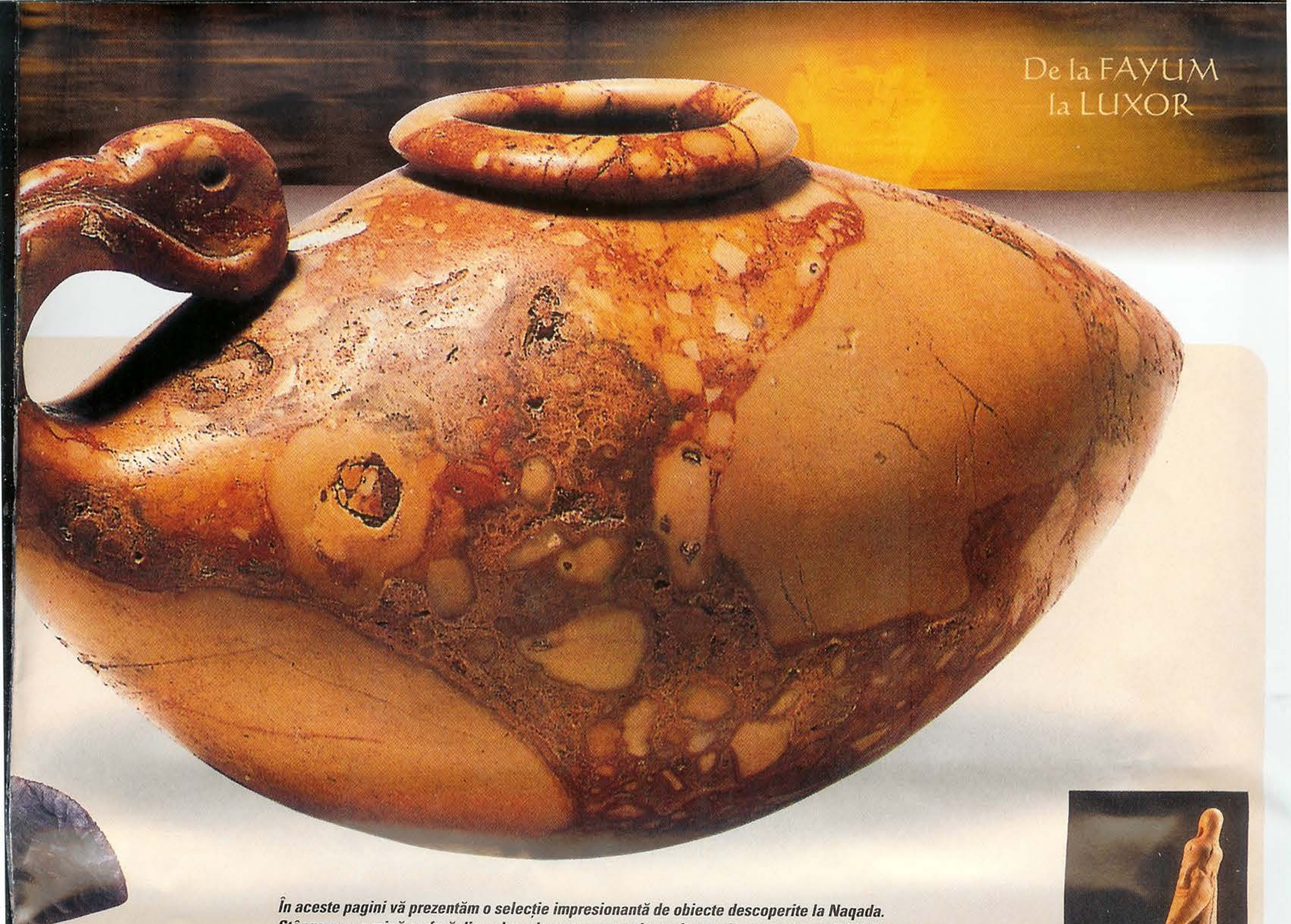

În aceste pagini vă prezentăm o selecție impresionantă de obiecte descoperite la Naqada.
Stânga sus: o mică amforă din calcar dungat, cu marginea și toartele acoperite cu foiță de aur; un cuțit cu lama din silex și mânerul de fildeș decorat cu animale fantastice; o paletă de ardezie în formă de pește, folosită la mărunțirea malahitului, pentru prepararea cosmeticelor. Aceste trei obiecte sunt conservate la Londra, în Muzeul Petrie.
În centrul paginii, în imaginea mare, un vas de piatră în formă de ibis, datând din perioada Naqada II, conservat la Berlin.
Dedesubt, o ceașcă de formă conică din ceramică roșie, cu interiorul complet înnegrit, specifică primei faze Naqada, conservată la Londra, la British Museum.
În sfârșit, în partea dreaptă, un colț de hipopotam, datând din perioada Naqada II, cu extremitatea cioplită pentru a înfățișa chipul unui bărbat cu barbă, simbol al noilor grupuri dominante ce apar în această epocă. Torino, Muzeul Egiptean.

În dreapta paginii, Sir William Matthew Flinders Petrie în anul 1930, în fața unei vitrine în care sunt expuse câteva obiecte descoperite de el. Dedesubt, un vas din argilă datând din perioada Naqada II, cu imaginea unei bărci cu cabină. Torino, Muzeul Egiptean.

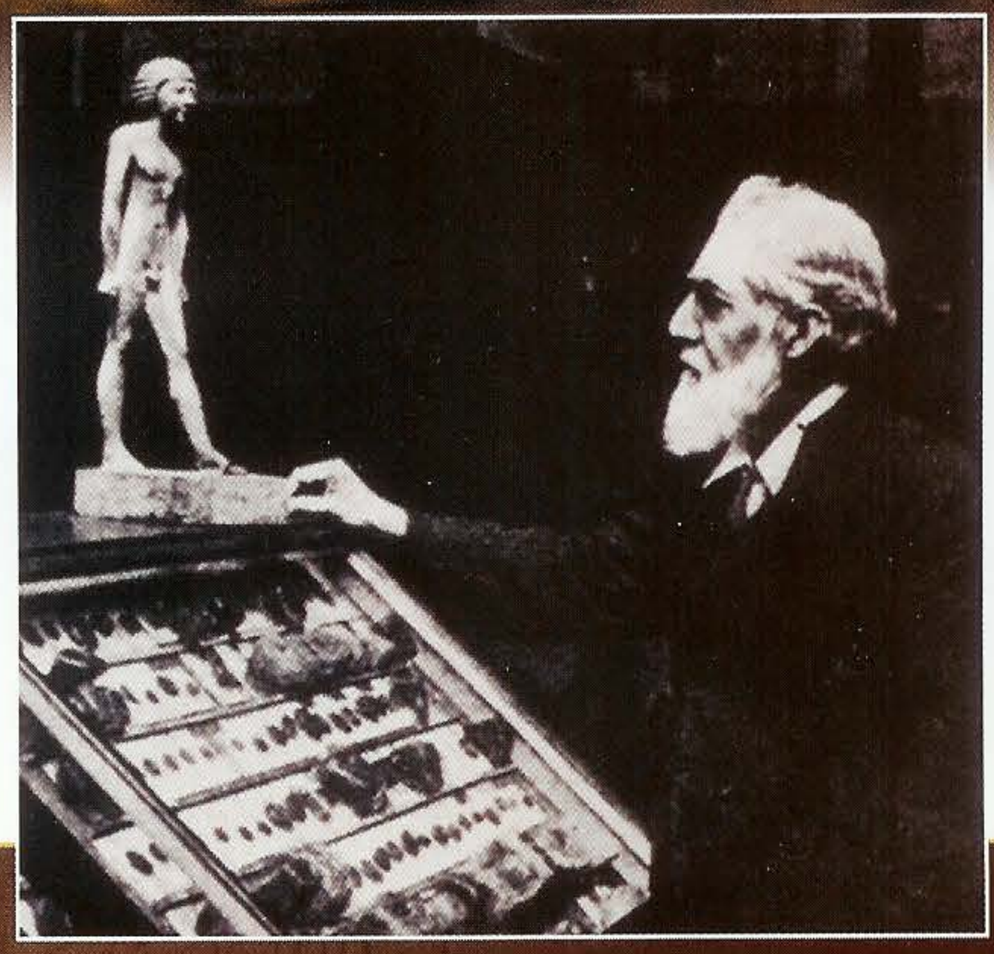

Arheologul

William Flinders Petrie

La vârsta de treizeci de ani, William Flinders Petrie (1853-1942) descoperă cartea despre monumentele de la Gizeh a celebrului piramidolog Piazzi Smith, iar această întâmplare avea să-i schimbe cursul vieții. După ce condusese câteva cercetări arheologice în situri din Marea Britanie (printre care și Stonehenge), pleacă în Egipt, unde, din dorința de a infirma teoriile absurde ale lui Piazzi Smith, începe o serie de săpături fără precedent, și al căror număr nu a mai putut fi egalat de vreun alt egiptolog. Inițial lucrează sub egida Egypt Exploration Society, de care se distanțează însă ca urmare a unor divergențe de opinie, fondând Egyptian Research Account. Continuă să efectueze săpături în Egipt până în 1926, când întreprinde o serie de cercetări în câteva orașe palestiniene. Descoperirile sale sunt numeroase și senzaționale. Însă mai presus de toate, lui Petrie îi atribuim meritul de a fi schimbat mentalitatea de la baza științei arheologiei. Relatările sale din perioada săpăturilor, publicate integral și în timp util, sunt primele scrieri de gen care acordă o importanță deosebită până și celor mai nesemnificative articole. Este considerat unul dintre părinții metodei arheologice moderne, aceea a săpăturilor stratificate, având la bază un sistem de datare aproximativă a obiectelor.

trecând prin Uadi Hammamat. În 1897, la numai câțiva kilometri nord de oraș, Jacques de Morgan a descoperit rămășițele unei mastabe de mari dimensiuni, cu pereții de suprastructură împodobiți cu ieșinduri și intrânduri. În interiorul mormântului au fost găsite vase prețioase de piatră, plăcuțe de fildeș și sigilii cu numele suveranului Aha (prima dinastie) și a soției sale, Neith-hetep. În apropiere de satul Tukh se află o mică piramidă în trepte, asemănătoare celorlalte șase cunoscute până în prezent, construite între Seila și Assuan, cel mai probabil de către regele Huni (Dinastia a III-a), a cărei funcție este în continuare ignorată.

EGIPTUL ANTIC

MISTERELE UNEI MARI CIVILIZAȚII

ROMÂNIA

ERC PRESS
PIAȚA PRESEI LIBERE NR. 1, SECTOR 1, BUCUREȘTI
TELEFON/FAX: 021.318.70.27; 021.318.70.28

Preț: 14,90 lei

ISSN: 1843-1631

5 948363 020097